

Deel 3

Verzoening

Hans van de Lagemaat

Hoofdstuk 1

Inleiding

Tot nu toe hebben we gekeken naar verzoening als het opheffen van een scheiding. We hebben gezien dat er een scheiding is tussen dingen die op de aarde zijn en die in de hemelen zijn en dat het opheffen van die scheiding rechtstreeks in verband staat met verzoening.

Tevens hebben we gezien dat er een scheiding is tussen Israël en de volken en dat het opheffen van die scheiding ook verzoening is: de verzoening van de wereld.

Elk van deze twee verzoeningen staat in relatie tot de dood van Christus aan het kruis en met het storten van Zijn bloed. De dood aan het kruis is de basis van de verzoening van de wereld en van de verzoening van de dingen die op de aarde zijn en van de dingen die in de hemel zijn.

Er is nog een andere scheiding waar we van lezen in de Tenach en dat is de scheiding van het heilige en het heilige der heiligen. Die scheiding werd gevormd door het voorhangsel. Dat voorhangsel in de tempel scheurde bij de dood van Christus aan het kruis en het lijkt mij dan ook niet te ver gezocht om deze scheiding in verband te brengen met de voorgaande twee.

Er is nog een heel ander woord voor 'verzoenen' in het nieuwe testament dan we tot nu toe hebben onderzocht. Het is een woord dat aansluit bij het oudtestamentische woord voor verzoening, in het bijzonder bij het werk van de Hogepriester op grote verzoendag. Het lijkt in het bijzonder te maken hebben met het werk in het Heiligdom.

Dit werk in het Heiligdom is direct gerelateerd aan het werk van Christus aan het kruis van Golgotha. Het voorhangsel is een type van Zijn vlees (Heb. 10:20) en bij Zijn kruisiging scheurde het voorhangsel.

Hier moet wel een verband liggen met de verzoening waarover Paulus spreekt in de brieven aan de Romeinen, Korinthiërs, Efeziërs en Kolossenzen.

We zullen het andere woord voor 'verzoenen' in het nieuwe testament eerst onderzoeken en dan de brief aan de Hebreëën als uitgangspunt nemen om tot een dieper inzicht te mogen komen in de verzoening, zoals de Heere God dat in Zijn Woord heeft geopenbaard.

Het is diepe, gevoelige en voor ons beperkte verstand bijna ondoordringbare materie. We onderzoeken het Woord van God, maar niet anders dan biddend om de leiding van Gods Geest.

Zoals altijd vraag ik de lezer niets anders dan zelf de Bijbel ter hand te nemen, te onderzoeken, Gods onderwijs en niet dat van een mens te verlangen, ook niet van de mens die deze werkjes heeft geschreven.

Hoofdstuk 2

Verzoenen, *hilaskomai*

Het woord voor ‘verzoenen’ dat we tot nu toe hebben laten liggen, maar waaronder de term het meest bekend is, is het verzoenen van de zonden. Merk op dat dit woord ‘zonde’ in de Schriftgedeelten met *katallasso* en *apokatallaso* helemaal niet voorkwam. Ik zeg niet dat het er niet impliciet in was begrepen, maar het werd niet genoemd.

Dat is anders met *hilaskomai* en de afgeleide zelfstandige naamwoorden. *Hilaskomai* vinden we tweemaal in het nieuwe testament.

‘En de tollenaar bleef op een afstand staan en wilde ook zelfs zijn ogen niet naar de hemel opheffen, maar sloeg op zijn borst en zei: O God, wees mij, de zondaar, genadig.’ (Luk. 18:13).

‘Daarom moest Hij in alles aan Zijn broeders gelijk worden, opdat Hij een barmhartig en een getrouw Hogepriester zou zijn in de dingen die God betreffen, om de zonden van het volk te verzoenen.’ (Heb. 2:17).

Van dit woord zijn twee zelfstandig naamwoorden afgeleid, namelijk *hilasmos* en *hilastèrion*.

Het eerste woord, *hilasmos*, komen we alleen tegen in de eerste brief aan Johannes.

‘En Hij is een verzoening voor onze zonden; en niet alleen voor de onze, maar ook voor de zonden van de hele wereld.’ (1 Joh. 2:2).

‘Hierin is de liefde, niet dat wij God lief hebben gekregen, maar dat Hij ons liefhad en Zijn Zoon zond als verzoening voor onze zonden.’ (1 Joh. 4:10).

Merk op dat in elk van deze gevallen de zonde expliciet genoemd wordt. Dat was niet zo bij verzoenen in de betekenis van ‘opheffen van een scheiding’. Zien we hier iets van de onderliggende reden van de scheidingen die werden aangebracht; de zonde die de oorzaak van de scheiding was?

Merk ook op dat in de twee teksten van Johannes gesproken wordt van een Persoon. De verzoening is een Persoon, de Heere Jezus Christus. Hij is een verzoening voor onze zonden en God zond Hem als een verzoening voor onze zonden.

Dat geldt ook voor dat andere woordje dat afgeleid is van *hilaskomai*, namelijk *hilastèrion*. In Romeinen 3:25, waar dit woordje voor het eerst in het nieuwe testament voorkomt, wordt de Heere Jezus zo genoemd, een *hilastèrion*.

*‘Hem heeft God openlijk aangewezen als **middel tot verzoening**, door het geloof in Zijn bloed. Dit was om Zijn rechtvaardigheid te bewijzen vanwege het voorbij laten gaan van de zonden die eertijds hadden plaatsgevonden onder de verdraagzaamheid van God.’* (Rom. 3:25).

‘Middel tot verzoening’ is de vertaling van één woordje. De SV heeft alleen ‘verzoening’. Maar wat is het nu, een *hilastèrion*? Paulus gebruikt ditzelfde woordje nog één keer en dat is opnieuw in de brief aan de Hebreeënen.

‘Er was immers een tabernakel ingericht en in het eerste gedeelte daarvan was de kandelaar en de tafel met de toonbroden. Dat werd het heilige genoemd. Maar achter het tweede voorhangsel was het gedeelte van de tabernakel dat het heilige der heiligen werd genoemd, met een gouden wierookvat en de ark van het verbond, die geheel met goud overtrokken was. In deze ark lagen de gouden kruik met het manna en de staf van Aäron, die gebloeid had, en de stenen tafelen van het verbond. En boven op

*deze ark waren de cherubs van Gods heerlijkheid, die **het verzoendeksel** overschaduwden. Over deze dingen zullen wij nu niet stuk voor stuk spreken. (Heb. 9:2-5).*

Het *hilastèrion* is het verzoendeksel. Zó noemt Paulus de Heere Jezus in Romeinen 3:25. Het verzoendeksel. Ook daar staat het weer in het kader van de zonden.

Een woord dat voorkomt in de context van ‘verzoenen’ is ‘reinigen’. Met name Paulus in zijn brief aan de Hebreeën en Johannes in zijn eerste brief hebben het hierover en plaats en het in het kader van de verzoening door bloed. Daarmee verwijzen zij onmiskenbaar naar dat ritueel op Grote Verzoendag, de dag waarop de hogepriester het heilige der heiligen in mocht gaan en daar met het bloed van de offerdieren de verzoening van de zonden voor zichzelf en voor het volk bij God mocht bepleiten. Bij die verzoening hoorde ook reiniging.

*‘Want op deze dag wordt voor u verzoening gedaan **om u te reinigen**. Van al uw zonden wordt u voor het aangezicht van de **HEERE gereinigd**.’ (Lev. 16:30).*

Ik stip de onderwerpen hier nu alleen maar aan. Stuk voor stuk zullen we de teksten moeten gaan bekijken en proberen te zien wat we van deze aspecten van de verzoening kunnen leren.

Ik zal zoveel mogelijk vanuit de brief aan de Hebreeën dit begrip ‘verzoening’ proberen te belichten zoals Paulus dat in die brief doet; vanuit het heiligdom, de tabernakel. Want daar vond en vindt de verzoening plaats in het heilige der heiligen, achter het voorhangsel en boven het verzoendeksel.

Wondere waarheden en bron van eeuwige vreugde, zelfs als we er slechts een klein beetje van begrijpen.

Hoofdstuk 3

Wat er op grote verzoendag allemaal verzoend werd

Het Griekse woordje voor ‘verzoenen’ dat we nu willen gaan onderzoeken heeft alles met de tabernakel, de tempel en de hogepriester te maken. In Lukas 18:13 vinden we het woordje voor het eerst en het gebed van de Farizeeër en dat van de tollenaar worden in de tempel gedaan. Het gebed van de tollenaar is eigenlijk:

‘O God, wordt met mij, de zondaar verzoend’.

De tweede keer en tevens laatste keer is in Hebreeën 2 en daar staat het in verband met de Hogepriester.

*‘Daarom moest Hij in alles aan Zijn broeders gelijk worden, opdat Hij een **barmhartig en een getrouw Hogepriester** zou zijn in de dingen die God betreffen, om **de zonden van het volk te verzoenen**. Want waarin Hij Zelf geleden heeft, toen Hij verzocht werd, kan Hij hen die verzocht worden, te hulp komen.’* (Heb. 2:17, 18).

We worden hier geleid naar het centrale thema van de brief aan de Hebreeën, de barmhartige en getrouwe Hogepriester. Het was Zijn taak om de zonden van het volk te verzoenen.

Het werk van deze Hogepriester komt keer op keer terug in de brief aan de Hebreeën en het zou goed zijn om eerst alle plaatsten aandachtig te lezen en grondig te bestuderen.¹ Als we dat gedaan hebben, begrijpen we ook hoe we onmogelijk zonder het onderwijs van het oude testament kunnen als we hierover nadenken. Het begrip ‘verzoenen’, zoals we dat nu bespreken ligt helemaal verankerd in de

¹ Zie bijlage 1. Hierin heb ik alle gedeelten die over de Hogepriester gaan uitgeschreven. Uiteraard blijft het belangrijk om zelf je Bijbel te openen en al deze gedeelten te leren lezen in het verband waarin ze staan.

beelden en schaduwen van het werk van de Hogepriester in de tabernakel.²

Hilaskomai is het Hebreeuwse *kafar* en dit woordje komt nergens zo vaak en indringend voor als in Leviticus 16 waarin het werk van de hogepriester op grote verzoendag wordt beschreven. Die dag was er helemaal op gericht om **de zonden van het volk te verzoenen** en centraal in dat werk stond de Hogepriester.

Maar het waren niet alleen de zonden van het volk Israël die verzoend werden op grote verzoendag. Er werd nog meer verzoening gedaan. We zullen ze stuk voor stuk langslopen.

1. Aäron deed verzoening voor zichzelf en voor zijn huis (Lev. 16:6, 11, 17, 18, 24).
2. Hij deed verzoening over het heiligdom (Lev. 16:16, 20, 33).
3. Hij deed verzoening over de tent der samenkomst (Lev. 16:16, 20, 33).
4. Hij deed verzoening voor de gehele gemeente van Israël (Lev. 16:17, 18, 24, 30, 33, 34).
5. Hij deed verzoening voor het altaar dat voor het aangezicht van de Heere was (Lev. 16:18, 20, 33).
6. Hij deed verzoening voor de priesters (Lev. 16:33).

De hogepriester deed verzoening voor zichzelf en voor zijn huis

Dat de hogepriester eerst verzoening moest doen voor zichzelf en voor zijn huis was omdat zijn leven en dat van zijn familie ook besmeurd waren met zonden. Hier is een groot verschil met de ware

² In bijlage 2 heb ik puntsgewijs het ritueel grote verzoendag beschreven.

Hogepriester. De Heere Jezus Christus offerde Zichzelf en is met Zijn eigen bloed het heiligdom binnengegaan.

'Hij heeft het niet nodig, zoals de hogepriesters, elke dag eerst voor zijn eigen zonden slachtoffers te brengen en pas daarna voor die van het volk. Want dat heeft Hij eens en voor altijd gedaan, toen Hij Zichzelf offerde.' (Heb. 7:27).

De hogepriester deed verzoening over het heiligdom

Ook het feit dat de hogepriester verzoening moest doen over het heiligdom en de tent van de samenkomst vinden we terug in Hebreeën.

Om dit goed te begrijpen moeten we weten dat de tabernakel niet een verzinsel van Mozes was, maar dat het een afbeelding van een grotere werkelijkheid was. We zouden de tabernakel kunnen zien als een maquette. Mozes' ogen werden gezalfd om de werkelijkheid te zien en daar een afbeelding van te maken.

Laten we hierover eens een aantal Schriftplaatsen bekijken.

*'Dan moet u de tabernakel opbouwen overeenkomstig de bepaling daarvoor, **die u op de berg getoond is.***' (Ex. 26:30).

Mozes kreeg dus te zien hoe hij de tabernakel moest bouwen. Dat kreeg hij te zien toen hij op de berg bij de Heere was. Daar werd hem de opdracht gegeven en de realiteit getoond.

*'En zij moeten voor Mij een heiligdom maken, zodat Ik in hun midden kan wonen. **Volgens alles wat Ik u zal tonen, een ontwerp van de tabernakel en een ontwerp van al zijn voorwerpen, zó moet u het maken.***' (Ex. 25:8, 9).

Dat het niet alleen om het heiligdom ging, maar ook om alle voorwerpen die ermee te maken hadden, wordt nog eens benadrukt bij de gouden kandelaren:

*'Zie dan erop toe dat u het maakt naar zijn ontwerp, **dat u op de berg getoond is.**'* (Ex. 25:40).

In deze teksten staat niet dat de tabernakel een beeld van een grote werkelijkheid was. Er staat alleen maar dat God Mozes op de berg liet zien hoe hij de tabernakel moest bouwen.

Maar dat we hier wel degelijk een beeld van een veel groter bouwwerk hebben, dat Mozes te zien kreeg, kunnen we in Hebreeën lezen. Christus als de Hogepriester wordt daar genoemd een Dienaar van het heiligdom en in de ware tabernakel.

*'Hij is een Dienaar in het heiligdom en in **de ware tabernakel**, die de Heere heeft opgericht en niet een mens.'* (Heb. 8:2).

Deze ware tabernakel hoort bij de hemelse dingen. De tabernakel die Mozes liet bouwen was een afbeelding en schaduw daarvan.

*'Deze priesters doen dienst in een afbeelding en schaduw van de hemelse dingen, overeenkomstig een aanwijzing van God die Mozes ontving bij het voltooiën van de tabernakel. Want zie erop toe, zegt Hij, dat u alles maakt overeenkomstig **het voorbeeld dat u op de berg getoond is.**'* (Heb. 8:5).

Deze hemelse tabernakel zijn de hemelen zelf. Zoals de hogepriester op grote verzoendag de tabernakel doorging en achter het voorhangsel ging om daar het bloed te sprengen op het verzoendeksel, zo is de Heere Jezus Christus de hemelen doorgegaan met Zijn eigen bloed (Heb. 4:14; 9:11) en is Hij nu gezeten aan de rechterhand van de troon der majesteit in de hoogste hemelen (Heb. 1:3; 8:1).

*‘Maar toen is Christus verschenen, de Hogepriester van de toekomstige heilsgoederen. Hij is door de **meerdere en meer volmaakte tabernakel** gegaan, die niet met handen is gemaakt, dat is: die niet van deze schepping is. Hij is niet door bloed van bokken en kalveren, maar door Zijn eigen bloed eens en voor altijd binnengegaan in het heiligdom en heeft daardoor een eeuwige verlossing teweeggebracht. (Heb. 9:11, 12).*

Deze tabernakel is niet ‘van deze schepping’. Dat zijn wel opmerkelijke woorden. Niet van deze schepping. Van welke schepping dan? Van een toekomstige schepping? Of is dit de schepping van Genesis 1:1, waarover we verder zo weinig lezen, maar waarvan we wel weten dat de aarde daarna woest en leeg is geworden? Wat er van de hemelen werd lezen we daar niets. Of wijzen de woorden ‘niet van deze schepping’ alleen op het materiaal, datgene waar de tabernakel van gemaakt is en waarin de hemelse tabernakel dus verschilt van de aardse?

Ik heb geen harde antwoorden op deze vragen. Wat ik wel weet, is dat dit hemelse heiligdom ook gereinigd moest worden. Dat heiligdom kon niet gereinigd worden door het bloed van dieren, maar slechts door het bloed van Jezus Christus alleen.

*‘Ook de tabernakel en ook al de voorwerpen voor de eredienst besprenkelde hij op dezelfde manier met het bloed. En bijna alles wordt volgens de wet door bloed gereinigd, en zonder het vergieten van bloed vindt er geen vergeving plaats. **Het was dus noodzakelijk dat de afbeeldingen van de dingen die in de hemelen zijn, hierdoor gereinigd werden, maar de hemelse dingen zelf door betere offers dan deze.** Want Christus is niet binnengegaan in het heiligdom dat met handen gemaakt is en dat een tegenbeeld is van het ware, maar in de hemel zelf, om nu voor het aangezicht van God te verschijnen voor ons’ (Heb. 9:21-25).*

Het staat hier echt. De hemelse dingen moesten ook gereinigd worden.

Verzoening en reiniging is nodig vanwege de zonde. De zonde heeft ook zijn intrede gedaan in de hemelen. De hemelse dingen, het hemelse heiligdom moest ook gereinigd en verzoend worden. We gaan nu niet verder in op de oorsprong van deze zonde en verontreiniging. Het is misschien voldoende om ons te realiseren dat er hemelse machten zijn die gezondigd hebben en een smet op het hemelse heiligdom hebben geworpen.

We hebben eerder uitgebreid stilgestaan bij de verzoening van de dingen die op de aarde zijn en van de dingen die in de hemelen zijn (Kol. 1:20). De reiniging waarover Paulus schrijft in Hebreeën kan hier heel goed mee te maken hebben.

De hogepriester deed verzoening voor de gehele gemeente van Israël

Dat de hogepriester verzoening deed voor het volk, vinden we, zoals we al hebben gezien, ook terug in Hebreeën.

*‘Daarom moest Hij in alles aan Zijn broeders gelijk worden, opdat Hij een barmhartig en een getrouw Hogepriester zou zijn in de dingen die God betreffen, **om de zonden van het volk te verzoenen.**’*

Het gaat in deze teksten om de zonden van Gods volk. Er is maar één volk dat die benaming toekomt en dat is Israël. Waarom zou God de zonden van Israël eigenlijk willen verzoenen? Waarom zou Hij dat doen? Waarom is er eigenlijk zo’n uitgebreide schaduwdienst van de tabernakel en tempel geweest bij dat volk? Alleen om te laten zien dat God de zonden van mensen wil vergeven?

Dat zou in zichzelf natuurlijk al heel groot zijn, maar de waarheid is veel dieper en groter en bijna onbevattelijk. God verzoent in het werk van

de Hogepriester niet de zonden van een aantal oprechte Israëlieten. Dat staat nergens. Hij verzoent de zonden van Zijn volk, als geheel.

Dat dit werk van de Hogepriester veel meer omvat dan vergeving van zonden, maar dat het ook nodig was om de hemelse dingen te reinigen hebben we zojuist al gezien.

Ook Hebrëen 2:17 staat in een veel rijkere context. Het gaat daar over degene die de macht van de dood had, namelijk de duivel. Paulus spreekt over het 'aannemen van het zaad van Abraham' en niet van engelen. Waarom zegt hij dat hier op deze manier? De link van Abraham naar Israël is hier onmiskenbaar aanwezig. Hij moest de broeders in alles gelijk worden. Wie zijn deze broeders?

Om deze vragen te beantwoorden zullen we in het volgende hoofdstuk nog even stil blijven staan bij de uitleg van Hebrëen 2:14-17.

Hoofdstuk 4

Verlost van de dienstbaarheid

We zagen in het vorige hoofdstuk dat de hogepriester op grote verzoendag over veel meer dan alleen de zonden van het volk verzoening deed. Hij deed ook verzoening over de zonden van zichzelf en zijn huis, over het heiligdom en de tent der samenkomst, over het altaar dat voor het aangezicht van de Heere stond en voor de priesters.

We waren in het vorige hoofdstuk aangekomen bij Hebreeën 2:17. Daar zien we de Heere Jezus Christus geïntroduceerd als de barmhartige en getrouwe Hogepriester. Aäron en zijn huis waren het beeld, de schaduw. Christus is de werkelijkheid. Hij moest de broeders in alles gelijk worden met het oog op de verzoening van de zonden.

We eindigden met de vraag wie die broeders dan zijn en wat vers 16 ons nu eigenlijk te zeggen heeft.

‘Want werkelijk, Hij neemt de engelen niet aan, maar Hij neemt het nageslacht van Abraham aan.’ (Heb. 2:16).

Hoe past dit in de context van de Hogepriester en wat is de plaats in het betoog van de gehele brief? We zullen de tekst vanaf vers 11 langzaam en uitvoerig onderzoeken. Een goed begrip hiervan is namelijk belangrijk om ook een zuiver beeld van de verzoening te krijgen.

Dit hoofdstuk is dus als het ware een tussenhoofdstuk. Het is bedoeld om Hebreeën 2:17 beter te begrijpen en daarvoor duiken we diep in de context van dat vers en het gehele Bijbelgedeelte. Dit is een tussenhoofdstuk, maar wel een belangrijk hoofdstuk.

Dood en opstanding

Essentieel in de hoofdstukken 1 en 2 van Hebreeën is dat Paulus hierin handelt over de dood en de opstanding van de Heere Jezus Christus.

In Hebreëën 1:4 zegt hij dat Christus 'zoveel meer' is geworden dan de engelen. Dat kan alleen maar als Hij eerst minder dan de engelen is geworden. Dat lezen we inderdaad ook in 2:9.

'Maar wij zien Jezus met heerlijkheid en eer gekroond, Die voor korte tijd minder dan de engelen geworden was, vanwege het lijden van de dood, opdat Hij door de genade van God voor allen de dood zou proeven.' (Heb. 2:9).

Hierin lezen we ook waarom Hij minder is geworden dan de engelen. 'Vanwege het lijden van de dood'. Hij heeft 'voor allen' de dood geproefd. Hoe is Hij dan meer geworden dan de engelen? Dat kan dan toch niet anders dan door Zijn opstanding uit de doden en Zijn hemelvaart ter rechterhand van God?

Daar gaat het Paulus inderdaad om in de teksten uit de Tenach die hij aanhaalt, nadat hij heeft gezegd dat Christus meer is geworden dan de engelen. Twee daarvan komen uit Psalm 2 en 110. Deze twee teksten spelen een belangrijke rol in deze brief aan de Hebreëën.

'Want tegen wie van de engelen heeft God ooit gezegd: U bent Mijn Zoon, heden heb Ik U verwekt?' (Heb. 1:5).

Dit is een citaat van Psalm 2:7 om te bewijzen dat Jezus Christus uit de doden is opgewekt.

'En tegen wie van de engelen heeft Hij ooit gezegd: Zit aan Mijn rechter hand, totdat Ik Uw vijanden neergelegd heb als een voetbank voor Uw voeten?' (Heb. 1:13).

Dit is een citaat van Psalm 110:1 om te bewijzen dat Jezus Christus door God is verhoogd en nu zit aan Zijn rechterhand.

Zijn dood en Zijn opstanding en hemelvaart zijn de grote thema's die de brief aan Hebreëën inleiden. Paulus kón niet anders omdat hij het werk van de hogepriester op grote verzoendag uit wilde leggen.

Kinderen en broeders

Tot en met vers 9 van hoofdstuk 2 ging het alleen over de Heere Jezus Christus. Vanaf vers 10 van dat hoofdstuk gaat het over de kinderen en Zijn broeders. Dat zij het onderwerp van Hebreëën 2:10-17 zijn staat Paulus weer met citaten uit de Tenach.

*'Want het paste Hem, om Wie alle dingen zijn en door Wie alle dingen zijn, dat Hij, om veel **kinderen** tot heerlijkheid te brengen, de Leidsman van hun zaligheid door lijden zou heiligen.'* (Heb. 2:10).

*'Immers, zowel Hij Die heiligt als zij die geheiligt worden, zijn allen uit één. Daarom schaamt Hij Zich er niet voor hen **broeders** te noemen,'* (Heb. 2:11)

*'want Hij zegt: Ik zal Uw Naam aan Mijn **broeders** verkondigen; te midden van de gemeente zal Ik U lofzingen.'* (Heb. 2:12).

Deze tekst is een citaat van Psalm 22:23. Deze 'broeders' zijn Israëlieten. 'Te midden van de gemeente' is niet 'in het midden van de kerk' maar 'in het midden van de gemeente van Israël'. De context is Israël, niet de kerk. Dat blijkt ook uit het volgende vers in deze Psalm.

'U die de HEERE vreest, loof Hem; alle nakomelingen van Jakob, vereer Hem; wees bevreesd voor Hem, alle nakomelingen van Israël.' (Ps. 22:24).

We moeten niet te snel buiten deze context willen stappen; als we dat wel doen verliezen we kostbaar onderwijs, zoals we straks zullen zien.

*‘En verder: Ik zal Mijn vertrouwen op Hem stellen. En vervolgens: Zie, Ik en de **kinderen** die God Mij gegeven heeft.’ (Heb. 2:13).*

Voor het citaat van het tweede gedeelte van dit vers moeten we naar het boek Jesaja. Het is een citaat van Jesaja 8:18. De volledige tekst luidt:

‘Zie, ik en de kinderen die de HEERE mij gegeven heeft, dienen tot tekenen en wonderen in Israël, afkomstig van de HEERE van de legermachten, Die op de berg Sion woont.’ (Jes. 8:18).

Waarom Paulus nu juist deze tekst aanhaalt, voert veel te ver om te gaan onderzoeken. Belangrijk is het wel om te bedenken dat de namen van Jesaja en zijn kinderen te maken hebben met de verlossing van Israël door de Heere.

Kinderen en broeders vinden we nog tweemaal in Hebreeën 2.

*‘Omdat nu die **kinderen** van vlees en bloed zijn, heeft Hij eveneens daaraan deel gehad om door de dood hem die de macht over de dood had – dat is de duivel – teniet te doen, en allen te verlossen die door angst voor de dood gedurende heel hun leven aan slavernij onderworpen waren.’ (Heb. 2:14, 15).*

*‘Daarom moest Hij in alles aan Zijn **broeders** gelijk worden, opdat Hij een barmhartig en een getrouw Hogepriester zou zijn in de dingen die God betreffen, om de zonden van het volk te verzoenen.’ (Heb. 2:17)*

Deze twee verzen zijn de toepassing waarom hij spreekt over de kinderen en de broeders. Kinderen waren van vlees en bloed en daarom moest Hij er deel aan hebben om door de dood de duivel teniet te kunnen doen. Als engel had Hij dit niet gekund. De duivel had de macht over de dood en daarmee hield hij vlees en bloed in de banden van de angst voor de dood. Door Zelf deel te krijgen aan vlees

en bloed en te sterven heeft Hij in Zijn opstanding de dood overwonnen.

Dit is ook een van de redenen waarom Paulus begon met 'meer' en 'minder dan de engelen' geworden.

In vers 17 zegt Paulus dat de Heere in alles de broeders gelijk moest worden om een barmhartig en getrouw Hogepriester te zijn in de dingen die God betreffen.

Vers 14 heeft 'deel krijgen aan' vlees en bloed. Vers 17 heeft 'gelijk worden'. Vers 14 wijst naar Zijn opstanding. Vers 17 naar Zijn hemelvaart ter rechterhand Gods. Dit was alles ten bate van de kinderen en broeders.

Paulus gebruikt niet voor niets 'broeders'. Hij heeft het over kinderen van Israël. Dat zijn Zijn broeders. Dat moeten we bij het bestuderen van dit Schriftgedeelte goed in het oog houden; anders gaan we een en ander niet begrijpen.

Door lijden volmaken

'Want het paste Hem, om Wie alle dingen zijn en door Wie alle dingen zijn, dat Hij, om veel kinderen tot heerlijkheid te brengen, de Leidsman van hun zaligheid door lijden zou heiligen.' (Heb. 2:10).

De Leidsman van de zaligheid van de kinderen moest door lijden geheiligd worden. 'Heiligen' is een wat bijzondere vertaling van het Griekse woordje wat er staat en het verduistert ook de ware betekenis. Het Grieks is *teleio-oo* en dat heeft meer de betekenis van volmáken, voleindigen. Het is leerzaam om te bekijken hoe Paulus dit woord verder in deze brief gebruikt.

Hebreeën 5:9

*'En toen Hij **volmaakt** was geworden, is Hij voor allen die Hem gehoorzamen, een oorzaak van eeuwige zaligheid geworden.'* (Heb. 5:9).

Hier gebruikt de HSV wel 'volmaken' als vertaling, terwijl de SV met 'geheiligd zijnde' vertaalt, en het verband met 2:10 is overduidelijk.

In vers 7 en 8 werd zijn lijden en sterven beschreven. Zijn gehoorzaamheid was er een tot de dood (Fil. 2:8). Vers 9 heeft Zijn volmaking en in vers 10 wordt Hij de Hogepriester genaamd. Het gaat hier weer om Zijn opstanding en Zijn hemelvaart.

Hebreeën 7:19

*'De wet heeft namelijk niets **tot volmaaktheid gebracht**, maar de totstandbrenging van een betere hoop, waardoor wij tot God naderen, doet dat wel.'* (Heb. 7:19³).

Heel hoofdstuk 7 is ertoe bedoeld om te laten zien dat het priesterschap naar de ordening van Melchizedek ver uitgaat boven het priesterschap naar de ordening van Aäron. Er geschiedt een verandering van wet en daarmee een verandering van priesterschap (Heb. 7:12). Er worden allerlei tegenstellingen aangevoerd tussen 'de wet' en 'na de wet' (Heb. 7:28). De scheidslijn tussen 'de wet' en 'na de wet' is de opstanding van de Heere Jezus Christus.⁴

De wet heeft geen ding volmaakt. De wet kon geen leven brengen. De wet gaf kennis der zonde en het oordeel van de dood. De totstandbrenging van een betere hoop geeft leven. Opnieuw wijst

³ 'Want de wet heeft geen ding volmaakt' (SV)

⁴ Voor een uitvoerige behandeling van Hebreeën 7, zie 'Hoe lees ik de Bijbel', deel 12, Hoofdstuk 6.

‘volmaken’ ons hier in de richting van de opstanding van Jezus Christus uit de doden.

Hebreeën 7:28

*‘Want de wet stelt mensen, die met zwakheid behept zijn, aan als hogepriester. Maar het woord van de eed die na de wet gezworen is, stelt de Zoon aan, Die tot in eeuwigheid **volmaakt** is.’ (Heb. 7:28).*

Het woord van de eed die na de wet gezworen is,

‘U bent Priester in eeuwigheid, naar de ordening van Melchizedek’,

stelt de Zoon. Hij is in eeuwigheid ‘volmaakt’. Dit woord van eedzwering is ‘na de wet’ en ziet op de tijd na de opstanding van de Heere Jezus. Het is niet alleen zo dat Christus is opgewekt uit de doden, maar ook dat Hij niet meer zal terugkeren tot het verderf. Dat is Paulus’ betoog in Antiochië.

‘En wij verkondigen u de belofte die aan de vaderen gedaan is, namelijk dat God die vervuld heeft aan ons, hun kinderen, door Jezus te verwekken, zoals ook in de tweede psalm geschreven staat: U bent Mijn Zoon, heden heb Ik U verwekt. En dat Hij Hem uit de doden heeft doen opstaan om niet meer tot ontbinding terug te keren, heeft Hij zó gezegd: Ik zal u de weldaden van David geven, die betrouwbaar zijn; daarom zegt hij ook in een andere psalm: U zult Uw Heilige niet overgeven om ontbinding te zien. Immers, David is ontslapen nadat hij in zijn tijd het raadsbesluit van God uitgediend had, en hij is bij zijn vaderen gelegd en heeft wel ontbinding gezien; maar Hij Die God opgewekt heeft, heeft geen ontbinding gezien. (Hand. 13:32-37).

Dat is 'tot in eeuwigheid volmaakt' opgewekt uit de doden, om nooit meer tot de ontbinding terug te keren.

Hebreeën 9:9

*'Deze was een zinnebeeld voor de tegenwoordige tijd. In overeenstemming daarmee werden er gaven en slachtoffers geofferd die niet in staat waren om hem die de dienst verrichtte, wat zijn geweten betreft **tot volmaaktheid te brengen.**' (Heb. 9:9).*

Dit vers moet samen gelezen worden met de volgende twee, 10:1 en 10:14. Gaven en slachtoffers konden hem die de dienst verrichtte niet volmaken naar het geweten. Iets dergelijks zegt het volgende vers.

Hebreeën 10:1

*'Want de wet, die slechts een schaduw heeft van de toekomstige heilsgoederen en niet het wezen van de dingen zelf, kan nooit met dezelfde offers, die zij jaar in jaar uit ononderbroken brengen, hen die naderen **tot volmaaktheid brengen.**' (Heb. 10:1).*

Hebreeën 10:14

*'Want met één offer heeft Hij hen die geheiligd worden, tot in eeuwigheid **volmaakt.**' (Heb. 10:14).*

Hebreeën 11:40

*'En deze allen hebben, hoewel zij door het geloof een goed getuigenis van God gekregen hebben, de vervulling van de belofte niet verkregen, daar God met het oog op ons iets beters voorzien had, opdat zij zonder ons niet tot de **volmaaktheid zouden komen.**' (Heb. 11:39, 40).*

Hebreeën 12:22, 23

*'Maar u bent genaderd tot de berg Sion en tot de stad van de levende God, tot het hemelse Jeruzalem en tot tienduizendtallen van engelen, tot een feestelijke vergadering en de gemeente van de eerstgeborenen, die in de hemelen opgeschreven zijn, en tot God, de Rechter over allen, en tot de geesten van de rechtvaardigen, **die tot volmaaktheid zijn gekomen**' (Heb. 12:22, 23).*

Als we al deze teksten lezen en in het verband bestuderen, zien we dat de volmaaktheid iets te maken heeft met het Hogepriesterschap van de Heere. Het heeft te maken met hoe Hij achter het voorhangsel is binnengegaan en zit aan de rechterhand van de Vader.

Paulus maakt duidelijk dat de kinderen en broeders volmaakt zijn in het werk van de Hogepriester. Daarheen moeten hun verlangens en begeerten zich uitstrekken, achter het voorhangsel; daar is hun hoop, als een anker der ziel. De Hebreeën die voortdurend aan de verleiding blootstonden om terug te keren naar de ceremoniën van de wet en tot de dienstbaarheid van de werken van die wet werden eraan herinnerd dat er in de wet geen volmaaktheid was en ook nooit zou zijn (Heb. 10:1). De volmaaktheid is bij de Voorloper in het binnenste heiligdom, de grote Hogepriester.

Aan de slavernij onderworpen

Het gaat van slavernij naar volmaaktheid in vrijheid. In de verzen 14 en 15 introduceert Paulus

degene die de macht over de dood had, de duivel en de angst voor de dood en degenen die hun hele leven aan de slavernij waren onderworpen.

'Omdat nu die kinderen van vlees en bloed zijn, heeft Hij eveneens daaraan deel gehad om door de dood hem die de macht over de

dood had – dat is de duivel – teniet te doen, en allen te verlossen die door angst voor de dood gedurende heel hun leven aan slavernij onderworpen waren.’ (Heb. 2:15).

Christus is vlees en bloed deelachtig geworden om hem die de macht over de dood had teniet te doen en zo hen te verlossen die hun hele leven met de angst voor de dood bezet waren. Dat deed Hij door de dood te sterven en opgewekt te worden uit de doden. In die weg van dood en opstanding heeft Hij de verlossing teweeg gebracht.

Uiteraard heeft dit een brede toepassing voor alle gelovigen. Die toepassing wordt ook beschreven in andere brieven van Paulus. Toch definieert Paulus hen met de angst voor de dood iets preciezer en dat is heel belangrijk in de context van de brief:

‘die door angst voor de dood gedurende heel hun leven aan de slavernij onderworpen waren.’

Paulus gebruikt hier het woord *douleia*, dienstbaarheid. De eerste keer dat we dit woordje tegenkomen is in Romeinen 8:15.

*‘Want u hebt niet de Geest van **slavernij** ontvangen, die opnieuw tot **angst** leidt, maar u hebt de Geest van aanneming tot kinderen ontvangen, door Wie wij roepen: Abba, Vader! (Rom. 8:15).*

De slavernij betreft hier de slavernij onder de wet van de zonde en van de dood (Rom. 8:2). Dat wat voor de wet onmogelijk was heeft God bewerkstelligd in Christus Jezus (Rom. 8:3). Dienstbaarheid onder de wet en aanneming tot kinderen⁵ staan ook tegenover elkaar in Galaten 4:1-7. Vanwege het belang van dit onderwerp citeer ik hier het gehele gedeelte.

‘Ik zeg echter: Zolang de erfgenaam een onmondig kind is, verschilt hij in niets van een slaaf, hoewel hij heer is van alles;

⁵ Het gaat hier om de adoptie, de aanneming tot het zoonschap.

*maar hij staat onder voogden en beheerders, tot het tijdstip dat de vader van tevoren heeft bepaald. Zo waren ook wij, toen wij nog onmondige kinderen waren, **als slaven onderworpen** aan de grondbeginselen van de wereld. Maar toen de volheid van de tijd gekomen was, zond God Zijn Zoon uit, geboren uit een vrouw, geboren **onder de wet**, om hen die onder de wet waren, vrij te kopen, opdat wij de **aanneming tot kinderen** zouden ontvangen. Nu, omdat u kinderen bent, heeft God de Geest van Zijn Zoon uitgezonden in uw harten, Die roept: Abba, Vader! Dus nu bent u **geen slaaf meer, maar een zoon**; en als u een zoon bent, dan bent u ook erfgenaam van God door Christus. (Gal. 4:1-7).*

Hier gaat het om in Hebreëën 2:15. Zij die aan de slavernij onderworpen waren, leefden onder de wet. Die wet leidde tot angst (Rom. 8:15), namelijk angst voor de dood en daarom wordt die wet ook genoemd 'de wet van de zonde en van de dood' (Rom. 8:2). Om van die wet te verlossen en van de angst voor de dood is de Heere Jezus vlees en bloed deelachtig geworden. Daarom is Hij de broeders in alles gelijk geworden, zodat Hij een barmhartig en getrouw Hogepriester kon zijn.

Het doel van Zijn priesterschap is de verzoening van het volk. Dat volk was onder de wet en met de angst voor de dood behept. Daarom is Hij onder de wet gekomen om hen die onder de wet waren verlossen zou. Die wet kon niet volmaken. De volmaaktheid is door Hem tot stand gebracht, door de zonden van het volk te verzoenen door het offer van Hemzelf.

De volgende tekst en tevens de laatste die we in dit hoofdstuk zullen bespreken is vers 16 van Hebreëën 2. Zoals hij er staat klinkt hij wat onbegrijpelijk en is hij niet echt makkelijk te verklaren. Als we de lijn tot hiertoe gevolgd hebben, past hij echter helemaal in de context.

'Want werkelijk, Hij neemt de engelen niet aan, maar Hij neemt het nageslacht van Abraham aan.' (Heb. 2:16).

Op grond van deze vertaling neemt men dikwijls aan dat het betekent dat Christus niet aan de engelen gelijk is geworden, maar dat Hij uit het zaad van Abraham is gesproten en dat het feitelijk hetzelfde betekent als het eerste deel van vers 17, 'waarom Hij in alles de broederen gelijk moest worden'. Toch komt dit mij wat gekunsteld over. Waarom begint de zin dan met 'want werkelijk'?

De oplossing van dit probleem (voor degenen die hier een probleem zien) zit hem in de vertaling van *epilambanoo*, hier vertaald met 'aannemen'. Als we andere plaatsen onderzoeken waar dit woord voorkomt, krijgen we toch een heel ander idee bij de betekenis van het woord. Ik geef een aantal voorbeelden.

*'Jezus stak meteen Zijn hand uit, **greep** hem **vast** en zei tegen hem: Kleingelovige, waarom hebt u getwijfeld?'* (Matt. 14:31).

*'Maar toen Jezus de overweging van hun hart zag, **nam** Hij een klein kind en zette dat bij Zich.'* (Luk. 9:47).

*'En zij hielden Hem nauwlettend in het oog en stuurden spionnen die zich voordeden alsof zij rechtvaardig waren, met de bedoeling Hem op een woord te **vangen** en Hem dan over te leveren aan de overheid en aan de macht van de stadhouder.'* (Luk. 20:20).

*'En toen zij Hem wegleidden, **grepen** zij een zekere Simon van Cyrene, die van de akker kwam, en legden hem het kruis op om het achter Jezus aan te dragen.'* (Luk. 23:26).

*'Toen haar meesters zagen dat hun hoop op inkomsten verdwenen was, **grepen** zij Paulus en Silas en sleurden hen mee naar de markt, voor de stadsbestuurders.'* (Hand. 16:19).

*'En zij **namen** hem **mee** en brachten hem op de Areopagus, en zij zeiden: Mogen wij weten wat die nieuwe leer inhoudt waar u over spreekt?'* (Hand. 17:19).

*‘Toen **grepen** alle Grieken Sosthenes, het hoofd van de synagoge, en sloegen hem vóór de rechterstoel. Gallio trok zich echter niets van deze dingen aan.’ (Hand. 18:17).*

*‘En heel de stad raakte in rep en roer en het volk liep te hoop. En ze **grepen** Paulus en sleurden hem de tempel uit, en de deuren werden meteen gesloten.’ (Hand. 21:30).*

*‘Strijd de goede strijd van het geloof. **Grijp** naar het eeuwige leven, waartoe u ook geroepen bent en de goede belijdenis afgelegd hebt voor vele getuigen.’ (1 Tim. 6:12).*

*‘Zo verzamelen zij voor zichzelf een schat: een goed fundament voor de toekomst, opdat zij het eeuwige leven **verkrijgen**.’ (1 Tim. 6:19).*

De laatste twee teksten komen in dezelfde brief, ja, hetzelfde hoofdstuk, voor en hebben beide met het eeuwige leven te maken. Als we de eerste keer met ‘grijpen’ vertalen, moeten we dat de tweede keer ook doen: ‘opdat zij het eeuwige leven grijpen’.

Van dit gebruik van *epilambanoo* krijgen we eerder de indruk dat het de betekenis van ‘grijpen’, ‘vastpakken’, ‘nemen’ heeft.⁶ Het heeft een actieve betekenis van ‘pakken’ en niet zozeer van ‘aannemen’.

In Hebreëen 2:16 staat ook geen persoonlijk voornaamwoord dat ‘Hij’ zou moeten betekenen. Het persoonlijk voornaamwoord is in het werkwoord inbegrepen en kan eventueel ook ‘het’ of ‘zij’ betekenen. Zo komen we tot de vertaling:

‘Want werkelijk, hij grijpt de engelen niet vast, maar hij pakt het zaad van Abraham vast.’

⁶ Hier volgen alle Schriftplaatsen waar het woord *epilambanoo* voorkomt. Mattheüs 14:31; Markus 8:23; Lukas 9:17; 14:4; 20:20, 26; Handelingen 9:27; 16:19; 17:19; 18:17; 21:30, 33; 23:19; 1 Timotheüs 6:12, 19; Hebreëen 2:16; 8:9.

Dan rijst de vraag: wie is deze 'hij'?

De meest logische verwijzing is naar 'de angst voor de dood'. Deze angst grijpt wel het zaad van Abraham aan, maar niet de engelen. Van de engelen lezen we:

'Want zij kunnen niet meer sterven, omdat zij gelijk zijn aan engelen. En zij zijn kinderen van God, omdat zij kinderen van de opstanding zijn. (Luk. 20:36).

Engelen sterven niet, dus de angst van de dood kan hen ook niet aangrijpen. De angst van de dood grijpt wel het zaad van Abraham aan. Met dat zaad identificeert de Heere Jezus Zich, ja, Hij is zelfs hét Zaad. Hij vereenzelvigd Zich ook met het zaad van Abraham in de angst voor de dood. Ook Hem heeft de angst voor de dood aangegrepen.

*'In de dagen dat Hij op aarde was, heeft Hij met luid geroep en onder tranen gebeden en smeekbeden geofferd aan Hem Die Hem **uit de dood** kon verlossen. En Hij is **uit de angst** verhoord. (Heb. 5:7).*

Hier is nog een keer de verklaring dat de Heere voor korte tijd minder gemaakt is dan de engelen. Hij moest de broederen in alles gelijk worden, vanwege hun angst voor de dood, die wel hun aangreep, maar niet de engelen. Daarom heeft Hij voor hen allen de dood gesmaakt (Heb. 2:7, 9, 17).

Zijn dood als het Zaad van Abraham is het middel geweest om als Hogepriester, na Zijn opstanding, de zonden van het volk te kunnen verzoenen. Als zodanig heeft Hij hen onder de slavernij van de wet vandaan verlost en heeft hen de aanneming tot kinderen gegeven. Op deze wijze wordt Israël waarlijk Gods Eerstgeborene. In Egypte was het als in type of profetie. Door het werk van de Eerstgeborene uit de doden wordt het werkelijkheid.

De eerste stap van verzoening is de verzoening van de zonden van het volk door het reinigende bloed van Christus.

Hij is opgestaan uit de doden en is nu in het heilige der heiligen aan de rechterhand van de Vader en oefent zo Zijn hogepriesterlijk werk in het heiligdom uit.

Dat is de boodschap van Paulus aan Hebreëën. Niet terug onder de wet en naar het verderf (Heb. 10:39), want meer dan het verderf heeft de wet niet te geven aan het zondige vlees. Voortvaren echter naar de volmaaktheid met het oog op de Voorloper Christus Jezus, Die als Hogepriester het heiligdom is binnengegaan.

Hoofdstuk 5

Het voorhangsel

Het voorhangsel of de voorhang speelt ook een hele belangrijke rol in een goed begrip van de verzoening. Het voorhangsel was de scheiding tussen het heilige en het heilige der heiligen. Dat woord voor 'scheiding maken' is hetzelfde als waarmee de Heere spreekt van de scheiding tussen licht en duisternis, tussen de wateren onder het uitspansel en daarboven en tussen Israël en de volken. Dit is een belangrijke. Het voorhangsel maak scheiding. De beschrijving van dit voorhangsel vinden we in Exodus.

*'U moet ook een voorhangsel maken, van blauwpurperen, roodpurperen en scharlakenrode wol en dubbeldraads fijn linnen; men moet het maken met cherubs erop, werk van een kunstenaar. Dan moet u het hangen aan vier pilaren van acaciahout die met goud overtrokken zijn en van gouden haken voorzien, op vier zilveren voetstukken. Dan moet u het voorhangsel onder aan de haken hangen en de ark van de getuigenis daarbinnen achter het voorhangsel brengen. **Het voorhangsel moet voor u scheiding maken tussen het heilige en het heilige der heiligen.** Vervolgens moet u het verzoendeksel op de ark van de getuigenis leggen, in het heilige der heiligen. Verder moet u de tafel aan de buitenkant van het voorhangsel zetten, en de kandelaar tegenover de tafel, aan de zuidkant van de tabernakel, en de tafel moet u aan de noordkant plaatsen. (Ex. 26:31-35).*

Op het voorhangsel was de beeltenis van twee cherubs aangebracht. Boven het verzoendeksel stonden ook de beeltenissen van twee cherubs. Al met al maakt dat vier cherubs die te maken hebben met het heilige der heiligen.

Deze cherubs zijn ook een afbeelding van de werkelijkheid. De werkelijkheid vinden we rondom Gods troon, in het heilige der heiligen

in de hemelen. Deze cherubs, in Openbaring aangeduid met ‘de vier dieren’⁷ gaven Hem Die op de troon zit heerlijkheid en eer en dankzegging. De lofzang van de vierentwintig ouderlingen die daarop volgde ging over de schepping en ook dit is weer een uiterst belangrijk gegeven.

*‘En de vier dieren hadden elk voor zich zes vleugels rondom, en vanbinnen waren die vol ogen. Ze hadden geen rust en zeiden dag en nacht: Heilig, heilig, heilig is de Heere God, de Almachtige, Die was, Die is, en Die komt! En telkens wanneer de dieren heerlijkheid, eer en dank brachten aan Hem Die op de troon zat en Die leeft in alle eeuwigheid, wierpen de vierentwintig ouderlingen zich neer voor Hem Die op de troon zat, aanbaden Hem Die leeft in alle eeuwigheid, en wierpen hun kronen neer vóór de troon en zeiden: U bent het waard, Heere, te ontvangen de heerlijkheid, de eer en de kracht, want **U hebt alle dingen geschapen**, en door Uw wil bestaan zij en **zijn zij geschapen.**’ (Opb. 4:8-11).*

Vergelijk dit ook met het laatste gedeelte van het volgende hoofdstuk.

*‘En **elk schepsel** dat in de hemel, op de aarde, onder de aarde en op de zee is, en alles wat daarin is, hoorde ik zeggen: Aan Hem Die op de troon zit, en aan het Lam zij de dankzegging, de eer, de heerlijkheid en de kracht in alle eeuwigheid. En de vier dieren zeiden: Amen. En de vierentwintig ouderlingen wierpen zich neer en aanbaden Hem Die leeft in alle eeuwigheid. (Opb. 5:13, 14).*

⁷ Het Grieks heeft hier niet het woord voor ‘cherubs’, en dat komt in het nieuwe testament ook helemaal niet voor. Uit hun beschrijving in Openbaring 4:7, 8 en de vergelijking met de cherubs zoals beschreven in Ezechiël 1, maak ik op dat het hier over een en dezelfde wezens moet gaan. Het Griekse woord is *zooion*, hetgeen niet meer betekent dan ‘levend wezen’. Het te vertalen met ‘dier’ wekt een verkeerde indruk. Hun aanbidding van de Heere met driemaal heilig suggereert ook heel sterk een overeenkomst met de serafs in Jesaja 6. Waarschijnlijk moeten we hier ook aan de cherubs denken.

De uitroep van elk schepsel in de hemel, op de aarde, onder de aarde en op de zee kunnen we helemaal identificeren met het eerbetoon van de vier cherubs.

Hier ontrollen zich voor onze ogen hele diepe waarheden die nauwelijks te bevatten zijn.

We hebben al gezien in Kolossenzen 1:16-22 dat schepping en verzoening bij Paulus in direct verband staan. Alle dingen zijn in Hem geschapen, door Hem en tot Hem, zowel de dingen die in de hemelen zijn als die op aarde zijn. Dat geldt ook voor de verzoening. Door Hem en tot Hem worden alle dingen verzoend, beide de dingen die in de hemelen zijn en die op de aarde zijn. Verzoening hadden we gedefinieerd als het opheffen van een scheiding.

De basis van deze verzoening ligt in het bloed van het kruis van Christus.

Er is nu in de verzoening van de zonden voor het volk door de Hogepriester in het heilige der heiligen door de cherubs ook een direct verband met de schepping. De cherubs waren afgebeeld op het voorhangsel, waarachter de hogepriester slechts éénmaal per jaar mocht komen om de dienst van de verzoening te verrichten. Dat deed Hij door het bloed voor de zonden te besprengen op het verzoendeksel, waarboven ook twee cherubs stonden.

De verzoening van de zonden van het volk heeft een veel en veel verdere draagwijdte dan de vergeving van zonden voor dit volk alleen. Deze verzoening van de zonden van Israël heeft de gehele schepping op het oog. Het werk van de Hogepriester in de hemelen heeft ontzagwekkende gevolgen.

Het kruis van Christus is niet alleen van persoonlijk belang voor de vergeving van onze zonden; natuurlijk is het voor elke ziel die zich voor het eerst aan de voet van het kruis bevindt een wonder van ongeken-

grootte. De rust en de vrede geven ons een basis om vreugdevol te leven en God te dienen.

Toch moeten we daar niet stil bij blijven staan. Het kruis van Christus is niet alleen van persoonlijk belang, het is van kosmisch belang. Dikwijls leven we veel te weinig leven met het feit dat onze God, de God en Vader van onze Heere Jezus Christus, een God is

'Die bij machte is te doen ver boven alles wat wij bidden of denken, overeenkomstig de kracht die in ons werkzaam is' (Ef. 3:20).

De hele schepping is ermee gemoeid. Een begrip hiervan begint inderdaad met 'de vergeving van de overtredingen' (Ef. 1:7). Die vergeving is dan ook 'maar' een begin. Daarna gaat de Heere ons veel meer bekendmaken in de overvloed van Zijn genade (Ef. 1:7-9). Hij maakt ons bekend de verborgenheid van Zijn wil

'om in de bedeling van de volheid van de tijden alles weer in Christus bijeen te brengen, zowel wat in de hemel als wat op de aarde is.' (Ef. 1:10).

Het voorhangsel tussen het heilige en het heilige der heiligen verbergt nog meer geheimen voor ons in dit machtige werk van de verzoening. Daar zullen we in het volgende deeltje mee verdergaan.

Bijlage 1

De Hogepriester

De Hogepriester is het centrale thema in de brief aan de Hebreëën. Zonder een grondige kennis van de persoon en het werk van de hogepriester in het oude testament, in het bijzonder van zijn handelen op grote verzoendag, blijft veel van de brief aan de Hebreëën en dus ook aangaande de verzoening verborgen.

Het werk van de hogepriester op grote verzoendag in de tabernakel ligt ten grondslag aan het onderwijs van de brief aan de Hebreëën. Dat werk is vooral uitgebreid te lezen in Leviticus 16. Het is zeer aan te bevelen om eerst dat hoofdstuk aandachtig door te lezen en dan alle teksten die over de Hogepriester gaan in Hebreëën door te nemen.

Je kan zelf een overzicht maken tussen de overeenkomsten en de verschillen tussen de hogepriester van de aardse tabernakel en de Hogepriester van de hemelse tabernakel. Ook dat wil ik je ten zeerste aanraden.

Hieronder komen alle teksten die betrekking hebben op de Hogepriester in Hebreëën.

Ik noem alle teksten met het woord *archi-ereus* en *hiereus*. In dit laatste woord ontbreekt het voorvoegsel *archi* zodat het vertaald wordt met 'priester', maar waarmee dikwijls wel de hogepriester wordt bedoeld.

Hebreëën 2:17 (*archi-ereus*)

Daarom moest Hij in alles aan Zijn broeders gelijk worden, opdat Hij een barmhartig en een getrouw **Hogepriester** zou zijn in de dingen die God *betreffen*, om de zonden van het volk te verzoenen.

Hebreeën 3:1 (*archi-ereus*)

Daarom, heilige broeders, deelgenoten aan de hemelse roeping, let op de Apostel en **Hogepriester** van onze belijdenis: Christus Jezus.

Hebreeën 4:14 (*archi-ereus*)

Nu wij dan een grote **Hogepriester** hebben, Die de hemelen is doorgegaan, *namelijk* Jezus, de Zoon van God, laten wij aan deze belijdenis vasthouden.

Hebreeën 4:15 (*archi-ereus*)

Want wij hebben geen **Hogepriester** Die geen medelijden kan hebben met onze zwakheden, maar *Een* Die in alles op dezelfde wijze *als wij* is verzocht, *maar* zonder zonde.

Hebreeën 5:1 (*archi-ereus*)

Want elke **hogepriester** die uit de mensen wordt genomen, is ten dienste van mensen aangesteld met het oog op de dingen die bij God *te doen zijn*, om gaven en offers te brengen vanwege de zonden.

Hebreeën 5:5 (*archi-ereus*)

Zo heeft ook Christus Zichzelf niet de eer gegeven om **Hogepriester** te worden, maar Hij Die tot Hem heeft gesproken: U bent Mijn Zoon, heden heb Ik U verwekt.

Hebreeën 5:6 (*hi-ereus*)

Zoals Hij ook op een andere *plaats* zegt: U bent **Priester** in eeuwigheid, naar de ordening van Melchizedek.

Hebreeën 5:10 (*archi-ereus*)

Door God is Hij **Hogepriester** genoemd naar de ordening van Melchizedek.

Hebreeën 6:20 (*archi-ereus*)

Daar is de Voorloper voor ons binnengegaan, *namelijk* Jezus, *Die* naar de ordening van Melchizedek **Hogepriester** geworden is tot in eeuwigheid.

Hebreeën 7:1 (*hi-ereus*)

Deze Melchizedek *was* namelijk koning van Salem, een **priester** van de allerhoogste God. Hij ging Abraham tegemoet, toen die terugkeerde na het verslaan van de koningen, en zegende hem.

Hebreeën 7:3 (*hi-ereus*)

Zonder vader, zonder moeder, zonder stamboom kent hij geen begin van dagen en ook geen levenseinde, maar aan de Zoon van God gelijkemaakt, blijft hij in eeuwigheid **priester**.

Hebreeën 7:11 (*hi-ereus*)

Als dan door het Levitische priesterschap de volmaaktheid *bereikt had kunnen worden*— want onder dit *priesterschap* had het volk de wet ontvangen— waarom was het *dan* nog nodig dat er een andere **Priester** naar de ordening van Melchizedek zou opstaan, Eén van Wie niet gezegd kan worden dat Hij naar de ordening van Aäron was?

Hebreeën 7:15, 16 (*hi-ereus*)

En *dit* wordt nog veel duidelijker, als er naar het evenbeeld van Melchizedek een andere **Priester** opstaat, Die dat niet geworden is op grond van een wettelijk voorgeschreven afstamming, maar uit kracht van onvergankelijk leven.

Hebreeën 7:20, 21 (*hi-ereus*)

En in zoverre *Hij* geen *Priester is geworden* zonder het zweren van een eed— want zij zijn wel zonder het zweren van een eed **priester** geworden, maar Hij is het geworden met het zweren van een eed door *God*, Die tegen Hem gezegd heeft: De Heere heeft gezworen en het zal Hem niet berouwen: U bent **Priester** in eeuwigheid, naar de ordening van Melchizedek.

Hebreeën 7:23, 24 (*hi-ereus*)

En zij zijn wel in groten getale **priester** geworden, omdat zij door de dood verhinderd werden altijd te blijven, maar Hij, omdat Hij blijft tot in eeuwigheid, heeft een Priesterschap dat niet *op anderen* overgaat.

Hebreeën 7:26 (*archi-ereus*)

Want zo'n **Hogepriester** hadden wij nodig: heilig, onschuldig, onbesmet, afgescheiden van de zondaars en boven de hemelen *verheven*.

Hebreeën 7:27 (*archi-ereus*)

Hij heeft het niet nodig, zoals de **hogepriesters**, elke dag eerst voor zijn eigen zonden slachtoffers te brengen *en* pas daarna *voor die* van het volk. Want dat heeft Hij eens en voor altijd gedaan, toen Hij Zichzelf offerde.

Hebreeën 7:28 (*archi-ereus*)

Want de wet stelt mensen, die met zwakheid behept zijn, aan als **hogepriester**. Maar het woord van de eed die na de wet *gezworen is*, *stelt* de Zoon aan, Die tot in eeuwigheid volmaakt is.

Hebreeën 8:1 (*archi-ereus*)

De hoofdzaak nu van de dingen waarover wij spreken, *is dit*: Zo'n **Hogepriester** hebben wij, *Eén* Die Zich heeft gezet aan de rechter *hand* van de troon van de Majesteit in de hemelen.

Hebreeën 8:3 (*archi-ereus*)

Want elke **hogepriester** wordt aangesteld om gaven en slachtoffers te offeren. Daarom was het noodzakelijk dat ook Deze iets had om te offeren.

Hebreeën 8:4 (*hi-ereus*)

Want als Hij op aarde zou zijn, zou Hij niet eens **priester** zijn, omdat er *hier* **priesters** zijn, die volgens de wet gaven offeren.

Hebreeën 9:6 (*hi-ereus*)

Dit alles was dus zo ingericht. In het eerste *deel van de* tabernakel gingen de **priesters** voortdurend binnen om de diensten te volbrengen.

Hebreeën 9:7 (*archi-ereus*)

In het tweede *deel* echter *ging* alleen de **hogepriester** eenmaal per jaar binnen, niet zonder bloed, dat hij voor zichzelf offerde en voor de afdwalingen van het volk.

Hebreeën 9:11 (*archi-ereus*)

Maar toen is Christus verschenen, de **Hogepriester** van de toekomstige *heilsgoederen*. Hij is door de meerdere en meer volmaakte tabernakel *gegaan*, die niet met handen is gemaakt, dat is: die niet van deze schepping is.

Hebreeën 9:24, 25 (*archi-ereus*)

Want Christus is niet binnengegaan in het heiligdom dat met handen gemaakt is en dat een tegenbeeld is van het ware, maar in de hemel zelf, om nu voor het aangezicht van God te verschijnen voor ons, en dat niet om Zichzelf dikwijls te offeren, zoals de **hogepriester** elk jaar in het heiligdom binnengaat met bloed dat niet van hemzelf is.

Hebreeën 10:11, 12 (*hi-ereus*)

En iedere **priester** stond wel dagelijks te dienen en bracht vaak dezelfde slachtoffers, die de zonden *toch* nooit zouden kunnen wegnemen, maar deze *Priester* is, nadat Hij één slachtoffer voor de zonden geofferd had, tot in eeuwigheid gezeten aan de rechter *hand* van God.

Hebreeën 10:19-22 (*hi-ereus*)

Omdat wij nu, broeders, vrijmoedigheid hebben om in te gaan in het heiligdom door het bloed van Jezus, langs een nieuwe en levende weg, die Hij voor ons heeft ingewijd door het voorhangsel, dat is *door* Zijn vlees, en *omdat wij* een grote **Priester hebben** over het huis van God,

laten wij tot *Hem* naderen met een waarachtig hart, in volle zekerheid van het geloof, nu ons hart gereinigd is van een slecht geweten en ons lichaam gewassen is met rein water.

Hebreeën 13:11 (*archi-ereus*)

Want van de dieren waarvan het bloed als verzoening voor de zonde door de **hogepriester** het heiligdom werd binnengedragen, werden de lichamen buiten de legerplaats verbrand.

Bijlage 2

Het ritueel van grote verzoendag volgens Leviticus 16

Het ritueel op Grote verzoendag staat uitgebreid in de Bijbel beschreven. Geheel Leviticus 16 is hieraan gewijd. Puntsgewijs zal ik hier een aantal opmerkingen over maken.

1. De Heere spreekt tot Mozes over Grote verzoendag nadat de twee zonen van Aäron gedood zijn door vuur uit de hemel, nadat zij 'vreemd vuur' voor het aangezicht van de Heere wilden brengen. Ze kwamen met iets 'wat Hij hun niet geboden had' (Lev. 10:1).
Op de Verzoendag werd alles precies voorgeschreven hoe de Heere het hebben wilde. Enig eigen initiatief van de hogepriester zelf zou met de dood bestraft worden.
Hier ligt ook een les voor iedere Christen. De Heere heeft ons gezegd hoe Hij aanbeden wil worden: in Christus. Alles wat buiten Hem omgaat is 'vreemd vuur'.
2. Aäron kreeg via Mozes de waarschuwing, dat hij niet zomaar op een willekeurig moment het Heilige der heilige binnen kon gaan (Lev. 16:2). Alleen op de Verzoendag mocht hij achter het voorhangsel in de nabijheid van de Heere komen, waar Hij verscheen in een wolk. Ook op die ene keer van het jaar was dit aan strikte voorwaarden gebonden.
3. Alleen met een jonge stier als zondoffer en een ram als brandoffer mocht de hogepriester het heilige binnentreden (Lev. 16:3). De jonge stier was bedoeld als zondoffer voor hemzelf en voor zijn huisgezin (Lev. 16:6).
4. De hogepriester moest speciale kleren aandoen voor hij het heilige binnenging. Hij moest zich kleden in de heilige linnen klederen en hij moest zich reinigen (Lev. 16:4).

5. Van de vergadering van het volk zelf moest hij twee geitenbokken nemen ten zondoffer en één ram als brandoffer (Lev. 16:5).
6. Allereerst moest Aäron nu verzoening doen voor zichzelf en zijn huis. Daartoe moest hij de jonge stier slachten (Lev. 16:6, 11).
7. Van het brandofferaltair moest hij een vuurschaal vol vurige kolen nemen en beide handen vol fijn gestoten geurig reukwerk en dat binnen het voorhangsel brengen. Dat reukwerk moest hij dan op het vuur leggen, zodat de wolk van het reukwerk het verzoendeksel bedekt (Lev. 16:12, 13).
8. Daarna moest hij het bloed van de jonge stier nemen, die voor hem en zijn huis tot zondoffer was geslacht, en met zijn vinger van dat bloed het verzoendeksel zeven keer sprenkelen (Lev. 16:14).
9. Daarna moest er verzoening voor het volk gedaan worden. Daar waren de twee bokken voor. Er werd geloot welk van de twee bokken geslacht moest worden (Lev. 16:7, 8). Nadat hij met het bloed van de jonge stier verzoening gedaan had voor zichzelf en zijn huis, moest hij de bok die daarvoor bestemd was, slachten en met het bloed precies eender doen als hij gedaan had met het bloed van de jonge stier (Lev. 16:15).
10. Vervolgens moest hij weer naar buiten gaan, dus naar de voorhof en verzoening doen over het brandofferaltair. Daartoe moest hij van het bloed van de jonge stier en het bloed van de bok nemen en het rondom op de horens van het altair strijken en met zijn vinger zeven keer van het bloed daarop sprenkelen. Op deze manier werd het brandofferaltair gereinigd en geheiligd van de onreinheden van de Israëlieten (Lev. 16:18, 19).

11. Pas nu was het tijd voor de overgebleven bok, die door loting in het leven was gebleven. Aäron moest zijn handen beide op de levende bok leggen en dan al de ongerechtigheden van de kinderen van Israël belijden. Al hun overtredingen en zonden werden zo op de kop van de bok gelegd en een man die daarvoor was aangesteld leidde de bok de woestijn in. Op die manier werden de zonden van het volk symbolisch ver verwijderd (Lev. 16:20, 21).
12. Hierna moest Aäron de tabernakel weer binnengaan en zich weer omkleden. De heilige linnen klederen moest hij weer uitdoen en zijn gebruikelijke kleding weer aantrekken. Tussendoor moest hij zijn lichaam wassen (Lev. 16:23, 24).
13. Vervolgens moest hij weer naar buiten gaan, de voorhof in en de brandoffers voor zichzelf en voor het volk bereiden (Lev. 16:24).
14. Het vet van het zondoffer moest hij op het altaar verbranden (Lev. 16:25).
15. De man die de weggaande bok had weggebracht mocht de legerplaats pas weer inkomen nadat hij zich gewassen had (Lev. 16:26).
16. De resten van de jonge stier en de bok van de zondoffers moesten buiten de legerplaats verbrand worden. Hij die met dat werk belast was mocht pas weer terugkomen in het kamp nadat hij zijn kleren en zichzelf gewassen had (Lev. 16:27, 28).

Terwijl dit werk der verzoening in het heiligdom plaatsvond op die tiende dag van de zevende maand moest het volk zich buiten de tabernakel verootmoedigen. Ook Leviticus 16 legt daar weer de klemtoon op.

*'Dit is voor u tot een eeuwige verordening: u moet in de zevende maand, op de tiende dag van de maand, uzelf **verootmoedigen** en geen enkel werk doen, de ingezetene niet, en de vreemdeling die in uw midden verblijft, evenmin.'* (Lev. 16:29).

*'Het is voor u sabbat, een dag van volledige rust, opdat u uzelf **verootmoedigt**. Dit is een eeuwige verordening.'* (Lev. 16:31).

Als Aäron in het heiligdom ging om verzoening te doen, mocht er niemand aanwezig zijn in de tabernakel. Er was niemand die hem bij al dit werk hielp. Hij deed het allemaal alleen. Israël stond buiten en verootmoedigde zichzelf.

